

Kaş Yaparken Göz Çıkarmak

“Şayet hekim, birisine bronz bir neşter ile tehlikeli bir yara açarak onu öldürürse veya onun gözünü harap ederse iki eli kesilir.

Şayet hekim, bir esire bronz bir neşter ile tehlikeli bir yara açarak onu öldürürse onun yerine bir esir verecektir. Şayet onun göz perdesini bronz bir neşter ile açıp harap etmişse esirin bedelinin yarısını ödeyecektir.”

Bu sözler tarihte bilinen ilk yazılı kanunlar olan Hammurabi Kanunları'nda yer almaktadır. Mezopotamya'da kurulan Babil şehir devletinin kralı olan Hammurabi, M.Ö.1792-1750 yıllarında bilinen ilk yazılı kanunları ortaya koyduğuna inanılmaktadır. Bugün bu levhalar Louvre Müzesi'nde sergilenmektedir. Görüldüğü gibi hekimin mesleki hatalarından doğan sorumluluğu çok eskilere kadar gitmekte.

Hammurabi dikili taşı

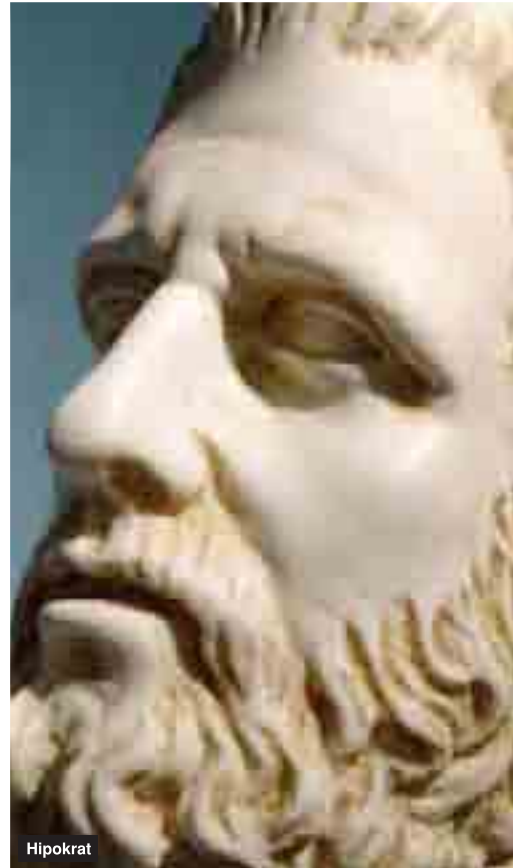
M.Ö. 2000 ile 1200 yılları arasında Anadolu'da hüküm süren Hititler'de ise hekim ücretlerine ilişkin kanuni düzenlemelere rastlanmaktadır.

M.Ö. 1280 ile 880 dönemi Hint hukuk uygulamasını bir kodeks haline getiren Manu kanunlarında ise mesleğini kötü ifa eden hekim para cezasına çarptırılıyordu. Yine Hindistan menşeli Zoroastre kanunlarında hekimin birden çok olayda yetersiz olduğu ispat edilirse ve hekim, mesleğini ifaya devam ederse parçalanarak öldürülürdü. Hekimin mesleğini kötü ifa edip etmediği, sorumluluğunun olup olmadığı, üyelerinin tamamı hekim olan bir jüri tarafından incelenirdi. Jüri yalnızca kötü niyetli ya da dikkatsiz olması halinde heki-

min sorumlu tutulmasına karar verirdi. Böylece hekimin tıbbi uygulamadan doğan sorumluluğu hakkında ilk defa kötü niyet ya da dikkatsizlik gibi kusura dayalı sorumluluk kavramı ortaya çıkıyordu.

Hekimin çağının bilimsel verilerine uygun olarak davranması gerekliliği ilk defa Mısır'da bir norm haline gelmiştir. Mısır'da her hastanın iyileşmesinden sonra Memphis Tapınağı'na giderek, hastalığın semptomları, gidişi, uygulanan tedavi ve hekimin gözlemleri yazılıp derlenerek bir kitap oluşturulurdu. Hekimlerin bu kitaptaki bilgilere uyma zorunluluğu vardı. Bu kitaptaki bilgilere göre hareket eden hekimin takibinde olan hasta ölse ya da bir zarara uğrasa dahi herhangi bir sorumluluğu olmazdı.

Antik Mısır'dan farklı olarak Antik Yunan'da her ne kadar Platon hekime mutlak bir sorumsuzluk verseyse de daha sonra bu eleştirilmiş, hekimin dikkatsizliğinden ve ihmalden kaynaklanan kusura dayalı sorumluluk kavramı ele alınmaya başlanmıştır. Hipokrat'la birlikte, hekim - hasta ilişkilerinde modern tıbbın da temelini oluşturan kavramlar sürekli gelişerek günümüze ulaşmıştır.

Hipokrat

Görüldüğü gibi hekimin tıbbi müdahaleden kaynaklanan sorumluluğu M.Ö. 2500'li yıllardan

başlayarak bugünlere kadar gelmiştir. Hiç kuşku yok ki hekim yaptığı tıbbi müdahaleden dolayı sorumlu olmalıdır. Ancak modern hukuk bu sorumluluk kavramının sınırlarını belirlemede oldukça zorlanmaktadır. Çünkü tarihte olduğu gibi günümüzde de bir tıbbi müdahalede (hastanın tedavisi için muayene, tetkik, ilaçla ya da ameliyatla tedavi sürecinin tamamı kastedilmektedir) hekimin sorumluluğunu ortadan kaldıran birtakım koşulların varlığı gerekmektedir. Bunlar:

- *Müdahaleyi yapanın hekim olması,
- *Hastanın hastalığı, teşhis ve tedavisinde uygulanacak her türlü prosedür hakkında bilgilendirilmesi,
- *İlgilinin onayı,
- *Uygulanan tedavinin tıp biliminin gereklerine uygun olmasıdır.

İlk üç kriterin denetimi hukukun bizzat kendisi tarafından gerçekleştirilmesine rağmen, son kriter olan “bilimin gereklerine uygunluk” denetiminde yargıçlar hekimlerden bunu kendileri için gerçekleştirmesini istemektedir. Her ne kadar mahkemeler bilirkişi raporlarına bağlı olmasa da uygulamada genellikle verilen karar bilirkişi raporu doğrultusunda olmaktadır. Sonuç olarak hekimin tıbbi müdahaleden kaynaklanan cezai ve hukuki sorumluluğunun gerçek denetiminin kişisel çıkar ve hırs kaygılarından uzak, tıp endüstrisi ve ilaç kartellerinin yönlendirme ve baskılarından sıyrılmış, bilimsel ve etik değerlerin gereklerine uygun olarak tıp bilimi insanların kontrolünde olması önem arz etmektedir. Yani tıp biliminin gereklerine uygunluk denetimini yine tıp bilimi insanları yapmak durumundadır.

Gerek sağlık endüstrisinin, gerek sağlık politikalarının ya da toplumsal baskının hekimin görevini sürdürmesinde ortaya koymuş oldukları baskı, zaman zaman hekimin tıp biliminin gereklerinin dışında davranmaya zorlayabilmektedir. Performansa dayalı sağlık sistemi ve hekimin SUT (Sağlık Uygulama Tebliği) çerçevesinde kendisini sınırlı hissetmesi, bu baskıların öne çıkarılmalıdır. Oysa hekimin sorumluluğu, performans kaygısı ya da SUT çerçevesi ile sınırlandırılmaz. O zaman hekimin hukuki yönden kendini nasıl güvene alacağı sorusu aklımıza gelecektir. Hekimdeki bu kaygının, ister istemez defansif tıba yönelişe neden olacağı açıktır. Bu da toplum sağlığı açısından büyük bir tehlike demektir. Kaş yapalım derken göz çıkarmak bu olsa gerek!

Hekim üzerinde oluşan bu baskıyı ve yaratacağı sonuçları, sağlık politikalarını yönetenlerin yenden gözden geçirmesinde toplum sağlığı ve tıp biliminin geleceği açısından yarar olduğu kanaatindeyim.

Referanslar:

1. Aşçıoğlu, Çetin, “Tıbbi Yardım ve El Atmalarından Doğan Sorumluluklar, Doktorların, Devletin ve Özel Hastahanelerin Sorumluluğu (Cezai ve Hukuki)”, yazarın kendi yayını, Ankara, 1993
2. Bayraktar, Köksal, Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu, Sermet Matbaası, İstanbul, 1972